

Butlletí trimestral Centre d'Estudis Africans i Interculturals - n°1 - Febrer 2011

Actualitat CEA

El CEA col·labora amb l'Ajuntament en el Pla Barcelona Interculturalitat

[llegir més](#)

El CEA tindrà un centre de recursos audiovisuals sobre Àfrica i Interculturalitat

[llegir més](#)

La biblioteca del CEA, oberta al públic els dijous al matí

[llegir més](#)

Full d'anàlisi de l'actualitat africana

Al sud del paral·lel "27° 40' N". Repunta el conflicte al Sàhara Occidental [llegir més](#)
per Jordi Sant Gisbert

El laberint ivorià

Amenaça de guerra civil després de les eleccions presidencials de Costa d'Ivori [llegir més](#)
per Jordi Sant Gisbert

Agenda

Febrer - Abril 2011

Febrer 2011 - Forum Social Mundial - Dakar (Senegal) - Més informació [aquí](#)

11 i 18 de Març de 11 a 14,15h i de 16 a 19h - CURS

Àfrica Sudsahariana: Especificitats culturals i desenvolupament

Girona - Més informació:

cea.inscripcions@gmail.com

14 y 15 de abril - Conferència AEGIS: "Cuestiones en torno a la extracción de recursos naturales en África" - Més informació [aquí](#)

Actualitat CEA

El CEA col·labora amb l'Ajuntament en el Pla Barcelona Interculturalitat

L'Ajuntament de Barcelona va presentar el 25 de novembre de 2010 un programa clau dins del Pla Barcelona Interculturalitat, l'estratègia per combatre els rumors que circulen al voltant de la diversitat cultural i la migració¹. Coneixement, formació, reflexió, debat i nous instruments de comunicació són les claus d'aquest programa que pretén afavorir la convivència desmentint els tòpics relacionats amb la immigració.

El Centre d'Estudis Africans i Interculturals és l'entitat seleccionada per l'Ajuntament de Barcelona per realitzar la formació d'una xarxa d'agents antirumors que, en paraules de Daniel de Torres, Comissionat de l'Alcaldia per a la Immigració i el Diàleg Intercultural, "ens ajudaran a combatre aquests rumors que són clarament percepcions errònies que s'estan consolidant com a veritats". Les sessions de formació es van iniciar el maig de 2010 i es perllongaran fins al maig de 2011. Es preveu que més de 500 persones privades o pertanyents a diferents entitats rebran aquesta formació.

Espais de debat, reflexió i expressió són els Debats Ciutadans *Com vivim junts en la diversitat?* impulsats per la Direcció d'Immigració i Diàleg Intercultural de l'Ajuntament de Barcelona. Aquests espais, oberts a totes les persones que vulguin participar-hi, també són moderats i dinamitzats per membres del CEA. D'octubre a desembre de 2010 s'han realitzat 10 debats, un a cada districte de la ciutat, i l'experiència tindrà continuïtat el 2011. Amb la intenció de portar aquests espais de diàleg a tota la ciutat de Barcelona, la Direcció d'Immigració té prevista la realització de més de 70 debats entre els mesos de febrer i setembre que seguiran sent dinamitzats per professionals del CEA.

Consulta la notícia a:

[La Vanguardia](#)

[El Periódico](#)

[Web de l'Aj.deBarcelona](#) - Barcelona posa en marxa la seva estratègia Antirumors

25/11/2010

[Web de l'Aj.deBarcelona](#) - Els "Debats Ciutadans" s'estrenen al districte de Nou Barris

26/10/2010

capçalera

El CEA tindrà un centre de recursos audiovisuals sobre Àfrica i Interculturalitat

Cada any es produeixen un gran nombre de documentals, reportatges i vídeos sobre Àfrica així com de temes vinculats a la interculturalitat, com per exemple els processos de migració. De tots els colors i amb una àmplia varietat de punts de vista. Això, que teòricament hauria de ser una bona notícia pel que

implica d'un millor coneixement d'aquestes realitats, sovint queda en res, ofegades les noves produccions en la dificultat de distribuir-les i destacar-les en una societat que neda en la sobreinformació. D'aquesta manera, sovint resulta difícil pels creadors donar a conèixer els seus treballs a la vegada que sovint costa a docents, estudiants i entitats trobar materials específics sobre una temàtica determinada dins d'aquests camps.

Amb l'objectiu de posar un granet de sorra en la millora d'aquesta situació, el Centre d'Estudis Africans i Interculturals està treballant des de ja fa uns mesos en la creació d'un centre de recursos audiovisuals sobre Àfrica i Interculturalitat. L'objectiu és poder fer difusió dels projectes audiovisuals que s'han generat sobre aquests àmbits, i a la vegada crear una base de dades de fàcil consulta i accés per tal de poder trobar materials actuals i històrics que hi hagi sobre els temes de què s'ocupa el CEA.

El centre de recursos audiovisuals tindrà tant continguts de consulta online com en format DVD que es podran visionar al local del CEA, si bé no podran ser retirats. Tot i així, en cas que alguna persona o entitat vulgui fer difusió pública d'alguns dels vídeos, el CEA gestionarà el contacte amb els propietaris del material. Tot ell es podrà localitzar a través de la web del CEA, en una nova secció en la qual actualment s'està treballant i que, esperem, es farà pública a mitjans del mes de març.

El projecte compta amb el suport de la Direcció de Cooperació Internacional de l'Ajuntament de Barcelona per la seva fase inicial si bé té vocació de continuïtat i creixement constant mitjançant la recerca de nous continguts disponibles a Internet i les donacions de realitzadors, productors i entitats. Així mateix, fem una crida als socis per a què suggeriu materials que conegueu o tingueu i cregueu que seria interessant que estiguessin al nou fons audiovisual. Us podeu dirigir a l'Oriol Andrés, actual responsable del projecte, a través del email general del CEA (centredestudisaficans@gmail.com).

capçalera

La biblioteca del CEA, oberta al públic els dijous al matí

El Centre d'Estudis Africans i *Interculturals* compta amb una biblioteca de gairebé 2.500 títols, entre llibres i revistes. Una selecció duta a terme al llarg dels més de vint anys d'història del CEA, la qual cosa la situa com en una de les biblioteques de referència a Catalunya sobre Àfrica. Així mateix, també disposa d'una bona mostra de títols vinculats a temes d'Interculturalitat, Drets Humans i Cooperació per al desenvolupament. Amb l'objectiu de millorar-ne la consulta, des d'aquest més de febrer la biblioteca del CEA està oberta per a socis i persones interessades cada dijous des de les 10h del matí fins al les 14h del migdia. Tot i així, es mantindrà l'actual sistema de cita prèvia per a aquells a qui no els vagi bé aquest horari.

capçalera

Full d'anàlisi *de l'actualitat* africana

Al sud del paral·lel "27° 40' N". Repunta el conflicte al Sàhara Occidental.

A principis de novembre el conflicte del Sàhara Occidental va tornar a atraure l'interès dels mitjans de comunicació arrel de l'entrada de l'exèrcit marroquí en un campament de manifestants a les afores de El Aaiun. El campament de Gdeim Izik s'havia constituït un mes abans com a resultat d'un cúmul de protestes socials, econòmiques i polítiques i representava un clar desafiament al Marroc, tot just en el moment que celebrava l'efemèride dels 35 anys de la Marxa Verda. Segons va defensar el govern marroquí l'objectiu de l'operació militar no era fer desistir els manifestants per la força, tot i que els mètodes utilitzats i les seves conseqüències demostren el contrari. Malgrat informacions difuses algunes fonts situen el nombre de morts i de desapareguts per sobre del centenar. En aquest aspecte El Front Polisario, moviment per la alliberament del Sàhara Occidental, segueix denunciant la utilització d'armes de foc i de gasos lacrimògens sobre els aproximadament 20.000 habitants del camp.

Des d'aleshores el bloqueig informatiu al qual ens té acostumats el Marroc ha tronat a planar sobre els territoris ocupats mentre que Human Rights Watch i Amnistia Internacional ja han denunciat tortures sobre els detinguts que es troben tant en hospitals com en presons militars de El Aaiun i Rabat. Malgrat les demandes que s'han fet des de diverses instàncies perquè s'obri una investigació que aclareixi els fets, el Consell de Seguretat de les Nacions Unides ho ha desestimat pel dret a veto que França, la gran aliada de Marroc, ha exercit.

Altre cop, doncs, ens trobem davant de la sobirania de facto que exerceix el Marroc sobre els territoris del Sàhara Occidental. Les tèbies reaccions de l'antiga colònia, Espanya, així com de la del Parlament Europeu o els Estats Units, fan pensar que un cop més prevalen els interessos d'estat i el principi d'estabilitat regional, per sobre dels drets del poble sahrauí.

Fracàs i oblit: la nova colonització del Sàhara

El 1975, enmig de l'ocàs del franquisme i del discurs hispanoafrikanista, Espanya abandonava a corre curta els seus dominis colonials al Sàhara. En la seva sortida, Espanya va excloure de la taula de negociacions al Front Polisario, moviment que havia capitalitzat el discurs i la lluita anticolonial. El buit de poder que es va produir tot just després de la fugida dels espanyols, va permetre que les ànsiesirredemptistes del regne alauita del Marroc fessin possible la Marxa Verda que, amb més de 350.000 marroquins i 25.000 soldats, pretenia annexar al Marroc part del Sàhara Occidental. Posteriorment, amb la invasió de Mauritània de la part sud del país, la República Àrab Sahrauí Democràtica que havia planejat construir el Front Polisario durant els anys de lluita, quedava en una quimera.

Tanmateix amb el marc normatiu que havia creat les Nacions Unides per emparar els processos d'independència africans en les últimes dues dècades, la presència marroquina al Sàhara Occidental no era legal, ja que calia organitzar un referèndum on els sahrauís decidissin sota quin règim polític volien

viure. De fet, el Front Polisario va obtenir veu i vot en algunes organitzacions supranacionals, com la Unió Africana, i molts estats el van considerar l'interlocutori sobirà dels territoris. Però a la pràctica, a través d'una política agressiva de fets consumats, el Marroc era qui dominava les zones clau del país, qui controlava el territori i la seva població, reprimint amb duresa qualsevol mostra de rebuig i protesta.

La lluita armada del Front Polisario va fer possible que a l'any 1979 Mauritània renunciés a la part annexionada, però el Marroc no tardà ni una setmana en controlar aquest territori i estendre el seu domini fins a les portes de Nuadibú, el principal port maurità. La dècada de 1980 fou utilitzada pel govern marroquí per construir un mur que separés les zones desèrtiques controlades pel Front Polisario i la zona costanera. D'aquesta manera es reduïa el marge de maniobra de les accions guerrillers i obligava al Front Polisario a establir-se formalment a Tinduf, territori algerià.

En un intent de potenciar la via diplomàtica, el 1991 el Front Polisario va decretar una alto al foc. Amb la fi de les hostilitats es va crear La Missió de les Nacions Unides per l'Autodeterminació del Sàhara (MINURSO), que havia de permetre la transició cap una sortida pacífica al conflicte. Però la inoperància de l'ONU i la manca de voluntat del Marroc a cedir la seva sobirania en els territoris ocupats, van dur el conflicte en un cul de sac.

Les noves cares del conflicte: recursos naturals vs autodeterminació

Durant les més de tres dècades que fa que dura la dominació, el Marroc ha aconseguit no només fer-se amb el control polític del territori, sinó també amb el control dels seus recursos naturals. I aquest, lluny de ser només una font d'enriquiment s'està convertint, com passa en d'altres països africans, en una eina política d'allò més efectiva. El Sàhara Occidental és un territori molt ric en fòsfats, pesca i actualment s'estan duent a terme prospeccions petroleres. Totes les empreses que actuen en territori sahrauí ho fan amb el permís del govern marroquí i sense tenir en compte les resolucions de l'ONU que, al no reconèixer el Marroc com el sobirà del Sàhara, tampoc el reconeix com el propietari legal dels seus recursos.

Lluny de ser un obstacle per la inversió estrangera, el Marroc ha aconseguit atraure capitals estrangers gràcies a les bones condicions fiscals ofertes i a una voluntat ferma d'internacionalitzar la seva economia. Nova Zelanda, Espanya, Austràlia i els Estats Units són un dels principals inversors en l'extracció dels fòsfats de la zona nord (jaciments de Bu Craa). Destaca, per exemple, l'empresa FMC Foret, que sota capital espanyol i nord-americà (i amb seu a Sant Cugat del Vallès) s'ha convertit en la principal exportadora. Al seu torn, aquestes empreses han ajudat a modificar el paisatge sociolaboral de la zona, ja que mica en mica els treballadors sahrauís s'han vist desplaçats per treballadors marroquins procedents del nord. De fet, un important contingent que va nodrir el campament de Gdeim Izik eren treballadors de l'empresa Fosbucráa que després d'una vaga per reclamar els seus drets laborals, es van veure represaliats per la policia marroquina i foren acomiadats.

L'altre sector que actualment té una gran importància és la pesca. Els acords de lliure comerç entre el Marroc i la UE han permès que les aigües del Sàhara siguin un font important per les empreses pesqueres europees. Algunes ciutats del sud del Sàhara Occidental, com per exemple Dahkla, estan rebent una doble pressió. Per una banda reben la immigració massiva de pescadors marroquins que es veuen atrets per la possibilitat de trobar noves oportunitats econòmiques, ja que les captures a ports emblemàtics com els de Essaouira estan en crisi. Per altra banda, tot i que els acords amb la Unió

Europea preveuen aturades biològiques per preservar el fons marí, moltes embarcacions amb bandera marroquina i capital estranger, actuen amb total impunitat davant de les vedes, mentre els pescadors marroquins i sahrauís es veuen obligats a quedar-se a terra. El brillant reportatge Els condemnats del mar (Jawad Rhalib), presentat en l'última edició de la Mostra de Cinema Africà Ull Anònim és un bon exemple d'aquesta trista situació. Moltes esperances dels activistes sahrauís estan posades en el pròxim més de febrer, quan expira l'actual acord i on es pretén que les aigües del Sàhara Occidental quedin excloses dels nous acords entre el Marroc i la Unió Europea. El Marroc ja ha fet sentir el seu enuig davant d'aquesta possibilitat, mentre que Brussel·les demana que sigui el govern marroquí qui demostrï que la població autòctona es beneficia ostensiblement de la pesca. Qui també ha fet sentir la seva veu contrària davant de l'exclusió de les aigües sahrauís ha estat el govern espanyol ja que significaria contravenir els interessos d'importantes empreses pesqueres espanyoles com Rianxeira y Escuris (qui elabora els productes Hacendado).

Per últim, ens queda en dubte saber si el petroli acabarà tenint un paper preponderant en el conflicte. Actualment no existeixen explotacions d'hidrocarburs a la costa sahrauí, però des fa uns anys si que s'han posat en marxa diverses exploracions. Algunes empreses han retirat els seus projectes pels riscos econòmics que pot comportar actuar en una zona inestable, i d'altres ho han fet per les pressions externes. Tanmateix, el govern marroquí és possible que busqui en el petroli, l'enèsim motiu per no abandonar el Sàhara i una nova via que legítimi la seva sobirania sobre els territoris sahrauís.

Per saber-ne més

Pàgina de la Missió de les Nacions Unides al Sàhara Occidental

www.un.org/spanish/Depts/dpko/minurso

Pàgina sobre la gestió dels recursos naturals al Sàhara Occidental www.wsrw.org

Pàgina sobre els acords de pesca entre la Unió Europea i el Marroc. www.fishelsewhere.eu

Pàgina del Front Polisario a l'Estat Espanyol. www.polisario.es

[capçalera](#)

El laberint ivorià

Amenaça de guerra civil després de les eleccions presidencials

Es fa difícil pensar com Costa d'Ivori podrà escapar d'un conflicte civil que amenaça en tornar el país en la crua situació que va viure des del 2002 al 2007. Els resultats de les eleccions presidencials han fet reaparèixer vells antagonismes que han portat al país a una situació de paràlisi política de solució complexa.

El passat 28 de novembre Costa d'Ivori celebrava la segona volta per escollir entre la continuïtat del president Laurent Gbagbo i el principal opositor, Alassane Ouattara. Els resultats oferts per la Comissió Electoral Independent (CEI) van donar una clara victòria a Ouattara, mentre que el Tribunal Constitucional (ens que té la potestat de validar els resultats finals, però no d'oferir-ne d'alternatius als publicats pel CEI) va declarar la que el vencedor era Gbagbo, ja que no donava per vàlids els resultats en algunes regions del nord del país, assegurant que s'havia produït un frau electoral massiu. Cap dels dos candidats ha posat en dubte la seva victòria, fet que ha suposat que la tensió social s'hagi escampat

arreu del país i que els dos teòrics presidents hagin buscat suports, externs i interns, per imposar la seva autoritat.

La ràpida proclamació dels resultats per part de la CEI va fer que la Comunitat Internacional acceptés la victòria d'Ouattara. Tant les Nacions Unides, amb forces de pacificació encara sobre el país, com la Comunitat Econòmica d'Estats de l'Àfrica Occidental (CEDEAO) van demanar a Gbagbo l'acceptació de la derrota i la cessió el poder a Ouattara. Tanmateix, Gbagbo s'ha aferrat a la sentència del Tribunal Constitucional per mantenir-se com a president.

La seva determinació s'entén gràcies al control de les Forces Armades i dels mitjans de comunicació, així com per la dificultat que suposa una ràpida intervenció estrangera. Per la seva banda, els partidaris d'Ouattara han encadenat una sèrie de protestes i manifestacions que han acabat amb enfrontaments armats directes entre l'exèrcit, fidel a Gbagbo, i grups paramilitars partidaris d'Ouattara. Fins ara la tensió política ja ha causat centenars de morts, més de 450.000 desplaçats interns i 150.000 refugiats.

Les múltiples cares del conflicte: jurisdicció i intervenció

Malgrat el posicionament quasi unànime a favor d'Ouattara com a guanyador dels comicis, encara resten alguns dubtes que dificulten encara més la solució de la crisi post-electoral. El primer és de caràcter jurídic. Pocs són els mitjans que han analitzat amb atenció les denúncies de frau que van permetre al Consell Constitucional anul·lar el resultat en set regions (posteriorment a tres més) del nord del país, on els partidaris d'Ouattara eren majoritaris. Segons Gbagbo, en aquestes regions el frau hauria estat generalitzat, tot i que les denúncies registrades durant la jornada només van ser en un 2% de les meses electorals.

Malgrat la possible exageració de Gbagbo i el Tribunal Constitucional, queda un interrogant obert sobre si en els territoris del nord, tradicionalment fustigats i marginats a nivell polític i encara controlats en un cert grau per les antigues forces rebels (Forces Nouvelles), les eleccions van ser realment lliures. Al mateix temps, també hi ha veus que qüestionen el paper de la CEI, ja que la proclamació dels resultats es va fer fora determini, sense la presència de tots els membres de la comissió i a la seu electoral d'Ouattara.

En un segon nivell, cal entendre i matisar els suports exteriors que rep Alassane Ouattara. Tant Nacions Unides, com França (antiga metròpoli) i els EUA han mostrat un clar suport cap al candidat opositor, donant com a bons els resultats publicats pel CEI. Tanmateix, la CEDAO sembla que refusi, de moment, la utilització de les seves forces armades per obligar a Gbagbo a deixar el poder, mentre que la UA ha adoptat una postura més equidistant. Aquest fet ha indignat al propi Ouattara que, que al seu torn, ha desestimat qualsevol sortida al conflicte que no passi pel seu reconeixement com a president.

La postura pro bèl·lica d'Ouattara també ha posat entre l'espasa i la paret al president Sarkozy, amic personal d'Ouattara, ja que una intervenció unilateral francesa despertaria les crítiques de gran part de la Comunitat Internacional i de l'oposició política francesa. Per últim, tampoc és clara quina serà la postura de les Nacions Unides (ONU) al país, ja que la seva missió expira, en un principi, el pròxim febrer i Gbagbo ha demanat explícitament que els cascos blaus abandonin el país, acusant-los de donar suport a les forces paramilitars d'Ouattara.

El vell problema de la identitat ivoriana

Per acabar, és necessari circumscriure l'actual situació en el context històric més recent del país. L'enfrontament entre Ouattara i Gbagbo representa les ferides obertes del conflicte nord-sud que arrossega el país des de fa més de deu anys. Les seves arrels les trobem en el problema de l'ivorité, un discurs racista segons el qual gran part de les poblacions del nord del país no són 100% ivorians ja que aquesta part del país tradicionalment ha rebut un important contingent de població immigrada de països veïns.

Des de la seva independència Costa d'Ivori, gràcies a les seves importants exportacions de cacau, havia estat un dels estats africans amb més projecció econòmica. La dictadura patrimonialista d'Hopouët Boigny havia fet possible una unitat nacional gracies a una redistribució ètnicament bastant paritària dels beneficis de l'estat, així com una important emigració. Però després de la seva mort, i arran de la crisi econòmica que va patir el país durant la dècada de 1990, sorgí un sentiment de frustració que derivà cap a postures xenòfobes per part d'alguns líders polítics del sud que defensaven l'existència "d'ivorians autèntics" (poblacions del centre-sud i majoritàriament animistes i cristianes) per sobre dels immigrants (majoritàriament musulmans). Aquests discursos es van traslladar en atacs cap a immigrants malians i burkinesos i en l'exclusió d'Alassane Ouattara, que havia estat primer ministre d'Hopouët Boigny, com a president electe l'any 2000 al·ludint a que aquest havia tingut nacionalitat burkinesa.

A partir d'aquest moment, la fragmentació ètnica i religiosa de les poblacions del país es van començar a polititzar fins al punt que l'any 2003, amb Gbagbo ja al poder, els enfrontaments entre diverses faccions armades del nord es van generalitzar convertint-se finalment en una Guerra Civil a múltiples bandes. Si bé Gbagbo, d'ètnia beté del centre del país (zona cristiana), no va ser un dels instigadors de la xenofòbia interètnica sí que se l'acusa d'haver-se beneficiat de la politització ètnica, ja que ha reunit un ampli suport entre les poblacions del centre-sud, mentre que ha despertat l'animadversió de les poblacions rebels del nord. El conflicte acabà l'any 2007 amb el desplegament de forces de Nacions Unides, tot i que la desmilitarització del país no ha estat possible i explica, en gran part, la dificultat de celebrar uns comicis rigorosos. Malgrat la fi de les restriccions polítiques als líders polítics del nord com Ouattara, l'actual situació ens demostra la fragilitat de la pau.

Molts especialistes consideren que l'única solució passa per la dimissió de Gbagbo i l'assumpció del poder d'Ouattara, l'únic líder polític que pot garantir la desmilitarització del país i una veritable reconciliació. Tanmateix, la rigidesa de les postures dels dos líders polítics, l'arrogància de la Comunitat Internacional i les grans prerrogatives que tenen els dirigents africans per mantenir la mal anomenada sobirania nacional (integritat territorial) no permeten albirar un futur gaire pacífic.

Per saber-ne més

Pàgina Web amb informació sobre el conflicte: www.guinguinbali.com

Biografies dels líders polítics africans del CIDOB:

www.cidob.org/es/documentacion/biografias_lideres_politicos/

Pàgina de la Missió de l'ONU al país: www.un.org/spanish/Depts/dpko/unoci/

Xarxa de professionals de la construcció de pau: www.postbelica.org/

capçalera

Butlletí trimestral de notícies del **Centre d'Estudis Africans (CEA)**

Mare de Déu del Pilar 15, 08003 - Barcelona Tel.93 319 40 08 / Fax: 93 319 40 08 www.centrestudisaficans.org

Altes i Baixes: centrestudisaficans@gmail.com